

סעיף 5 של חוק התקציב לשנת הכספים 1967/68 קובע, שהממשלה רשאית להוציא כל אחד מסכומי אומדן ההכנסה המפורטים בתוספת השלישית לתקציב (הכנסה מיועדת), נוסף על הסכום שהיא רשאית להוציא לפי סעיף 1, ובלבד שהסכום המוצא למטרה פלונית לא יעלה על סכום ההכנסה למעשה, שיתקבל לאותה מטרה לא יאוחר מחודשיים מתום שנת הכספים.

— בארבעה מקרים — סעיף משנה אחד (בי"ח חדרה) ושלושה פרטים — הוציא משרד הבריאות סכומים מעל למותר לפי סעיף 5 שבחוק התקציב. סכומים אלה הגיעו בסך הכל ליותר מחצי מליון ל"י, והם נעו בין 52,000 ל"י ל-253,000 ל"י.

בתי החולים הממשלתיים מגישים את חשבונות דמי האשפוז בעבור חברי קופות החולים הכללית והלאומית ישירות לקופות, ומעבירים בכל חודש פרטים על כך למחלקת הכספים שבמשרד הראשי. מחלקת הכספים מנכה סכומים גלובאליים על חשבון דמי אשפוז מהתמיכות, שהמשרד משלם לקופות אלו. ניכויים אלה לא כיסו את מלוא דמי האשפוז, ובסוף 1967/68 הגיע חובן של שתי הקופות לבתי החולים ליותר מ-1.5 מליון ל"י. (ראה בדו"ח זה עמ' 179).

— בתי החולים זיכו את חשבונות ההכנסה המיועדת המנוהלים אצלם מיד עם משלוח החשבונות לקופות החולים הכללית והלאומית, והסכומים הופיעו כהכנסה גם בדו"ח על הכנסות והוצאות המדינה של החשב הכללי. רישום החובות כהכנסה מיועדת לפני שנפרעו למעשה אינו עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 5 לחוק התקציב.

— במאס 1967 החליט משרד הבריאות, על דעת אגף התקציבים במשרד האוצר, להעלות את שיעורי התמיכות לבתי חולים ציבוריים ואת התעריף לביטוח אמבולטורי של מקרי סעד בקופות החולים (להוציא ביטוח אשפוז). תוספת התקציב, שנדרשה לכיסוי העלאות אלה, הייתה יותר מ-200,000 ל"י ומשום כך הייתה טעונה — על פי סעיף 8 (ב) לחוק התקציב ל-1967/68 — אישור של ועדת הכספים של הכנסת. משרד הבריאות שילם תשלומים אלה מראשית שנת הכספים, לפי השיעורים המוגדלים, אולם אישורה של הוועדה נתבקש רק במאס 1968, כשנה לאחר שהמשרד החליט על ההגדלה בשיעורי התשלום.

ממצאי מעקב

הפיקוח על טיב המזון

דו"חות שנתיים 18, עמ' 190; 17, עמ' 160; 16, עמ' 140

הרישוי לייצור המזון ולשיווקו והפיקוח עליהם נתונים בידי גופים מספר, שתפקידיהם נקבעו בשורה של חוקים. באין חוק מזון כולל ותיאום נאות בין הגופים המפקחים, חפפו לעתים תחומי פעולותיהם זה את זה, והפיקוח על האיכות ועל ההיגיינה של המוצר המיוצר והמשווק לא הגיע להיקף הדרוש וליעילות הרצויה. מבקר המדינה הצביע על כך, שבמשך שנים לא חלה התקדמות בתחום הנדון ולא נמצאו דרכים לפתרון בעיות היסוד, הכרוכות בארגון הפיקוח ובביצועו, וציין כמה קווים, שרצוי להשתית עליהם את ארגון הפיקוח כדי ליעלו.

בסיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים של הכנסת לדו"ח שנתי 16, כפי שאושרו במליאת הכנסת, קבעה הוועדה, שיש לראות בדאגה את המצב הקיים, הגורם לסיכון בריאות הציבור, ודרשה

מהממשלה להחיש, ברוח המלצות הביקורת, את ארגון הפיקוח על טיב המזון ולהגיש לכנסת, תוך זמן קצר ככל האפשר, הצעת חוק מזון כולל לענייני הפיקוח על טיב המזון, על ייצורו ושיווקו. בנובמבר 1966 החליטה הממשלה למוזג את הרשויות הממשלתיות, המטפלות בפיקוח על המזון למערכת ארגונית אחת, שתיקרא "השירות לפיקוח על המזון". עוד החליטה שעל השירות להכין חוק מזון כולל, תוך זמן קצר ככל האפשר. ביולי 1967 מינתה הממשלה מועצה בינמשרדית, שמתפקידה לקבוע מדיניות ודרכי פעולה בתחום זה. הרכב המועצה: המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה — יושב ראש — ונציגים של משרדי האוצר, הבריאות, החקלאות, והמסחר והתעשייה, של המרכז לשלטון מקומי ושל מכון התקנים.

בסיכום דיוניה של ועדת הכספים על ביצוע הצעותיה לדו"ח שנתי 16, קבעה הוועדה, בפברואר 1968, שהחלטות הכנסת בנושא הנדון לא בוצעו ולא חלה התקדמות בתחום הפיקוח על טיב המזון. עיקר תביעתה של הוועדה מאת הממשלה היתה: להפעיל את השירות לפיקוח על טיב המזון בהיקף מלא עד מארס 1968 ולהגיש לכנסת את הצעת חוק המזון תוך שנה.

במארס 1968 הוקם שירות המזון במסגרת משרד הבריאות. בשירות, מלבד מנהלו, 67 עובדים שהועברו בחלקם הגדול ממשרד המסחר והתעשייה, וכן ממשרדי הבריאות והחקלאות, ושעסקו גם קודם בתחום הפיקוח על המזון. השירות כולל יחידה מקצועית ארצית בירושלים, שבה מועסקים, בין היתר, מהנדס תברואת מזון, מספר טכנולוגים לרבות טכנולוג ראשי ורופא וטרינרי ראשי; יחידות אופרטיביות במסגרת לשכות הבריאות המחוזיות ומעבדה ביפו. לשנת 1968/69 נקבע לשירות תקציב בסך 755,000 ל"י, מזה כ-600,000 ל"י למשכורות. במסגרת תפקידי עוסק השירות גם בתקינה של מפרטי מזון, תוך תיאום עם ועדות התקינה של מכון התקנים, ובהכנת צווי ייצור. בינואר 1969 סיים השירות הכנת סקר על מצבם של כ-1,900 מפעלי תעשייה לייצור מזון בארץ.

אשר להצעת חוק המזון, נסתיימה הכנתה של הצעת התזכיר הראשונה של חוק זה.

מחלקת הרוקחות

דו"ח שנתי 17, עמ' 149

לפי החוק אין לייצר או לייבא תכשיר רפואי בלא שנרשם בפנקס המתנהל במחלקת הרוקחות. רישום התכשירים הרפואיים במחלקה נעשה בפיגור ניכר; עד נובמבר 1966 נרשמו רק כרבע מהתכשירים המיוצרים בארץ, וגם מבין התכשירים, שיובאו לישראל, נרשם חלק קטן בלבד.

חל שיפור מה ברישום התכשירים הרפואיים: עד לסוף אוקטובר 1968 נרשמו 905 מבין 2,300 תכשירים, שלפי נתוני המחלקה יוצרו בארץ במועד זה. מבין 868 תכשירי יבוא נרשמו 390.

במספר מקרים הרשה מנהל המחלקה לייבא תכשירים, בלא שהבקשות לרשימות נדונו בוועדה המייעצת, שמונתה לצורך זה, ותוך סטייה מהחלטתה לגבי תכשירים דומים בעבר; לא נמצאו לכך הנמקות בתיקי המחלקה.

בדיקה מסורגת של רשימות העלתה, שבתחודשים אפריל ומאי 1968 ניתנו רשימות ליבוא שני תכשירים רפואיים בניגוד להחלטת הוועדה המייעצת ובלא שנמצאו נימוקים לסטיות אלה.

במקרים מספר סיים המכון לביקורת ולתקנים של חומרי רפואה את בדיקת האצוות מהתכשירים שיובאו לישראל, רק כעבור חודשים אחרי קבלת הבקשה לבדיקה. אף כי עריכת הבדיקה היא תנאי לשיווק תכשירים, התירה המחלקה ליבואנים באופן כללי לשווק גם תכשירים, שלגביהם לא נתקבלה תוצאת הבדיקה תוך חודש ימים מיום הגשת הבקשה לבדיקה.

לא חל שינוי במצב.

מחלקת הרוקחות לא הפעילה פיקוח יעיל על השמוש במתכות עדינות לצרכים דנטליים; כתוצאה מכך המליצה בפני המפקח על היהלומים במשרד המסחר והתעשייה על הענקת רשיונות יבוא של מתכות אלה, בלי שהתבססה על היקף הצריכה למעשה.

הטיפול במתכות עדינות מיובאות הועבר כולו למפקח על היהלומים, שבפברואר 1968 הוציא נוהל בדבר סדרי הפיקוח על השימוש בהן.

לשכות בריאות

ד"ח שנתי 17, עמ' 155

פיקוח על המזון המיובא מחוץ לארץ

משרד הבריאות לא נתן הנחיות להסדרת הפיקוח על מזון מיובא. בדיקת משלוחי מזון בנמל חיפה על ידי לשכת הבריאות המחוזית לא נערכה מיוזמתה, אלא רק לפי בקשת שלטונות המכס או היבואן. הועלו מקרים, שיובאו לישראל מצרכי מזון במצב לא תקין, ומחמת ליקוי בסדרי הטיפול במצרכים עם הגיעם לארץ והעדר החלפת מידע בין לשכות בריאות שונות, נתגלה הדבר רק אחרי שיווקם.

עדיין לא נקבעו הוראות נוהל בתחום זה. הטיפול בהסדרת הפיקוח על מזון מיובא הועבר לשירות המזון, שהוקם במאוס 1968 (ראה עמ' 192 בדו"ח זה).

משרד הבריאות לא הנהיג הסדרים, הדרושים להבטחת פיקוח נאות על השימוש במצרכי מזון פגומים בהתאם להגבלות השימוש בהם, שנקבעו על ידי משרד המסחר והתעשייה ושלטונות המכס בעת מכירת המצרכים. מן הראוי שמשרד הבריאות יזום תיאום פעולה עם גופים ממשלתיים אלה, המוכרים מצרכי מזון, כדי להבטיח אפשרות של פיקוח מקיף מצדו.

מונתה ועדה בהשתתפות נציגי משרד הבריאות, משרד המסחר והתעשייה ואגף המכס והבלו, שמתפקידה היה להציע הוראות נוהל בתחום הפיקוח על מזון פגום. בספטמבר 1967 הגישה הוועדה את המלצותיה להנהלת משרד הבריאות, אולם הכנת הוראות נוהל מפורטות עדיין לא הסתיימה.

הפיקוח על מכשירי קרינה לטיפול רפואי

ד"ח שנתי 17, עמ' 157

ההספק של בדיקת תקינותם של מכשירי קרינה במעבדה למניעת זיהום אוויר וסכנות קרינה היה נמוך, מאחר שעסקו בה שני עובדים במשך יומיים בשבוע בלבד. המעבדה לא וידאה אם המכשירים הרשומים במשרד הבריאות, שעליהם לא ניתנו רשיונות, אמנם לא הופעלו; היא לא

עשתה כן גם לגבי מכשירים, שטרם נרשמו ושהיה יסוד להניח כי הם נמצאים ברשותם של בעלי מקצוע. המכשירים, שנבדקו ונמצאו במצב תקין, לא סומנו בתוויות סימן, כנדרש בחוק.

החל באפריל 1967, מועסקים שלושה עובדים בבדיקת תקינותם של המכשירים, בהתאם לצורך. נקבעו הסדרי פיקוח נאותים על רישום מכשירים ועל הוצאת הרשיונות להפעלתם, ובכלל זה סימון המכשירים, שנבדקו ונמצאו במצב תקין.

לא נוהל רישום סדיר של ציוד המעבדה ; הציוד והריהוט לא בוטחו.

הליקויים תוקנו.

במבנה, שבו שוכנה המעבדה, לא היה די מקום, כדי לאפשר אחסון תקין של הציוד יקר הערך שנמצא בו.

החל מינואר 1968 משוכנת היחידה במבנים מתאימים בתל אביב, שבהם מאוחסן הציוד באורח תקין.